

høvet for decentralisering er i den nuværende situation således mere udtalt end nogensinde.

Der gives i § 3 ingen detaljerede bestemmelser om opbygningen af et filialsystem, allerede fordi den rette biblioteksstruktur i en kommune er så afhængig af en række lokalt bestemte og indbyrdes afhængige faktorer, at den må planlægges individuelt for hver kommune.

Afstanden til biblioteket spiller således en afgørende rolle for benyttelsen, men afstandens betydning er meget varierende, idet den afhænger af en række faktorer, ikke blot områdets geografi, men dets trafik og andre kommunikationsforhold, benytternes alder og færlighed, vedkommende biblioteksafdelings størrelse og tilbud og dermed dens tiltrækningskraft, dens placering osv.

Med de fornødne forbehold kan det siges, at afstande på op til 1 — 1,5 km ikke synes at påvirke benyttelsen i væsentlig grad, men at afstande herudover formindsker benyttelsen så det må føre til overvejelser om decentralisering. For børn og ældre kan dog allerede de nævnte afstande være afgørende og personer, der er bevægeshæmmede eller på anden måde handicappede, kan helt være afskåret fra at komme til biblioteket.

Generelt må der siges at være et decentraliseringsbehov i så godt som alle kommuner.

Principielt bør decentraliseringen omfatte alle bibliotekets tilbud, så alle får ligelig adgang til dem. I praksis kan dette dog ikke gennemføres. Hvor der er et ret betydeligt befolkningsunderlag, der sikrer en rimelig udnyttelse, kan der etableres en filial der vel omfatter hele rækken af tilbud, men i reduceret omfang og mindre specialiseret på de enkelte områder. Hvor denne forudsætning ikke er tilstede må man overveje oprettelse af en mindre filial, hvor funktionsrækken ikke er fuldstændig, men hvor tilbuddet er graderet efter det lokale behov. Det bør dog tilstræbes, at virksomheden får et omfang, der er så repræsentativt som muligt for det samlede bibliotekstilbud.

Hvor der ikke er grundlag for oprettelse af „faste“ filialer kan der etableres en mobil filial i form af en bogbus, der giver publikum adgang til lån af materialer på bestemte holdepladser. Også for denne filialtype bør gælde et vist minimum, specielt med hensyn til det antal bøger (materialer) den medfører, antallet af besøgsdage og holdetider osv.

Ved valget af filialtyper bør man ikke udelukkende have udlånsfunktionen for øje, men være opmærksom på, at en fast filial — især hvis den er hjemsted for en arrangementsvirksomhed og har den fornødne åbningstid — kan have betydning som samlingssted for et område, hvor udlånsvirk-

somheden i sig selv ikke kan motivere etableringen af en filial.

For mange kommuners vedkommende må man antage, at en kombination af faste filialer og mobil betjening vil være den mest hensigtsmæssige løsning.

Ved „filialer“ forstås faste eller mobile filialer. Ved „anden biblioteksbetjening“ er især tænkt på de foranstaltninger, der tager sigte på at yde biblioteksmæssig service overfor personer, der på grund af alder eller helbred er afskåret fra at benytte biblioteket for normal vis.

Der bør således tilstræbes ligestilling af beboerne også for så vidt angår betjening af sådanne kommunale eller selvejende institutioner (alderdoms- og plejehjem, børneinstitutioner eksklusive undervisningsinstitutioner), der ligger i virkeområdet, og som er oprettet med henblik på og fortrinsvis benyttes af dettes beboere.

Endelig omfatter begrebet „anden biblioteksbetjening“ også individuel betjening af personer af ovennævnte kategorier, der bor uden for institutioner („shut-in service“), f. eks. i form af budtjeneste og bibliotekarbesøg.

Forpligtelsen til decentralisering af biblioteksbetjening omfatter ikke beboere (patienter, indsatte osv.) i amtskommunale, kommunale, statslige eller private institutioner (f. eks. hospitaler, fængsler, rekonvalescenthjem osv.), der ligger i virkeområdet, men hvis virksomhed ikke primært tager sigte på dettes beboere. Der består således ikke nogen forpligtelse til at etablere en særskilt biblioteksbetjening i disse institutioner, f. eks. ved at oprette en afdeling af folkebiblioteket på stedet. Derimod har personer fra disse institutioner som følge af den frie låneret (se hem. til § 2, stk. 2) naturligvis adgang til at benytte det stedlige folkebibliotek i det omfang de har mulighed for det.

Det må på den anden side tillægges overordentlig betydning at der skabes mulighed for en biblioteksbetjening af mennesker der er bundet til en institution af ovennævnte kategori. Det sker allerede i et betydeligt, om end langt fra tilstrækkeligt omfang: biblioteksbetjening for patienter på hospitaler har fundet sted siden 1926, men er endnu ikke af ønskelig ensartet standard; i institutioner under åndssvageforsorgen er biblioteksarbejdet kun på forsøgsstadiet og kun i ganske få institutioner. Noget lignende gælder samarbejdet med fængslerne. Det er derfor ønskeligt at hele denne side af biblioteksvirksomheden udbygges. Folkebibliotekets samarbejde med institutioner kan dels bestå i oprettelse af en afdeling (filial) i institutionen, dels af bistand og rådgivning med hensyn til biblioteksteknik og materialevalg m. v. Da der som nævnt ikke består nogen for-